

Transcendentální („před“)

Význam termínu „transcendentální“ byl stanoven Kantem: transcendentální je to, co předchází každé zkušenosti (u Kanta je to vše, co lze označit jako „apriorní“). „Přius“ znamená „dříve“ nebo „předtím“. Pro Kanta je to něco mimo čas a prostor; pokud bychom to měla časově přece jenom někam zařadit, jde o to, co je dříve než jakákoli časovost, a miní se tím co je „minulejší“ než cokoli, co je v čase. Problém je ovšem v tom, že pro Kanta sám čas resp. časovost jsou apriorní, to znamená: předcházejí každému smyslovému vnímání v čase. Pokud tedy považujeme transcendentalia za starší, minulejší, ba původnější než cokoli, co se děje (nebo může být) v čase, je to návrat k Platónovi. Minulost a „věčnost“ tu spadá v jedno – podobně jako v mýtu věčného návratu je praminulosti nejen tím, co bylo na počátku, ale co je vždy znovu na počátku. – Pokusme se však myslet „transcendentalitu“ jinak: nebudeme ji vidět jako příbuznou minulosti, byť věčné přítomné, nýbrž naopak jako příbuznou budoucnosti, vždy znovu přicházející. Pak ovšem přestáváme mít důvod pro zachování termínu: budoucnost (přesně: budoucí) nepřichází zdola nahoru. není spojena s překonáváním překážek a tedy s výkonem nějakého usilování, ale spíše naopak (pokud zůstaneme u obrazu, metafor) přichází shora dolů. Na místě by bylo tedy daleko víc mluvit o descendenci a o descendencialích. Protože však je tu jakákoli prostorovost velice zatížena z dlouhé minulosti (srv. protivu pozemské – nebeské), bude asi lépe se prostorových konotací vyvarovat co nejvíc. Takže v tomto případě termíny „descendence“ a „descendentalia“ nebudeme zavádět a nebudeme jich užívat (ostatně už má jiné konotace, něco jako „úpadek“ a „poklesání“). Tento důvod nás vede k tomu, proč nebudeme užívat slova transcendentní ani odvozenin pro to, čemu říkáme „vnitřní“ nebo „ne-předmětné“.

(Písek, 081217-1.)